

Frans dagboek

door ds Frits de Lange

Over de Eglise Réformée Néerlandaise van Parijs, de gemeente waarvan ds Frits de Lange predikant is, kun je op verschillende manieren iets vertellen. Je kunt wat cijfers op een rij zetten, activiteiten opsommen, maar je kunt ook eens een week het domineeswerk volgen. Niet dat alles in die gemeente om de dominee draait; want kerk, dat ben je met elkaar, of je bent het niet. Maar toch, door eens een paar dagen met hem mee te reizen (en dat moet je in Parijs letterlijk nemen!) krijg je een indruk van wat kerk-zijn in de Franse hoofdstad voor Nederlanders zoal betekent.

Vrijdag 13 december

Vrijdag de dertiende. Ik tart het noodlot. Na de middag Gideon van Dam op de metro gezet. Mijn kollega-werkbegeleider, waarmee ik anderhalve dag al slenterend door Parijs en zittend op mijn studeerkamer het eerste jaar dominees-ervaring intensief heb doorgepraat. Een ongewone situatie misschien, hier in Frankrijk, maar of je in Pingjum of in Parijs zit, het is en blijft gewoon dominee zijn.

Nog even tijd om de katechese van vanavond goed voor te bereiden; om vier uur moet ik weg. Van Sceaux (de plaats waar ik woon), naar St. Germain-en-Laye, waar de vijf 15-plussers op school zitten is, als het mee zit, een half uur rijden; als het tegenzit het dubbele. In autokilometers denken heb ik afgeleerd, ik houd het nu op auto-uren.

Om vijf uur sta ik bij de Internationale School om de katechisanten op te wachten. We rijden naar het ouderlijk huis van één van hen, dit keer in Triel-sur-Seine. Spitsuur in Poissy, het verkeer zit muurvast. Gelukkig houden we allemaal van Dire Straits, op cassette. Tegen zessen zijn we er. Een kop soep en een broodje, en dan aan het werk. Het Oude Testament als boek.

Stoffig, wreed, wonderlijk. Wat zegt het ons vandaag? Welke plaats heeft het in de bijbel? Het verbond als rode draad. De God die 'Ik zal er voor jullie zijn' heet. Ze zijn moe, na een week school. Maar dit ene uur in de drie weken is ook hun kostbaar: godsdienst op school is er niet bij. Integendeel, als je hun verhalen over de leraren mag geloven. Veel les van vakfilosofen. Agnost op z'n hoogst, meest atheïst. Of katholiek, maar niet meer praktizerend, zoals dat heet. En een protestant is een zeldzaamheid in Frankrijk, zo'n één op de tien. Iemand die er nog wat aan doet, een curiositeit. Mijn doelstelling met deze katechisantengroep: 'Ik heb Sartre gelezen en mijn geloof behouden'.

Niet eenvoudig. Dat beseffen ook hun ouders. Tegen achten komen ze hun kinderen halen en we praten nog wat na. Er is weinig verkeer op de weg; rond

met Roos, die de decors voor morgen nog aan het schilderen is. In de hal, omdat ze er in haar Parijse appartementje geen plaats voor heeft. Ze heeft veel bekijks van haar burens. Geen preek dus morgen – of toch wel: een door kinderen gespeelde. Misschien zijn dat wel de beste predikanten in het Koninkrijk. God zal weer glimlachen, denk ik.

's Avonds gaat er een vijftal gemeentelieden met het Parijse Leger des Heils

negenen ben ik thuis. 'Gelukkig wordt er in de kerk niet commercieel gedacht; vijf uren, vijf katechisanten, één uur 'gewerkt', denk ik als ik de auto binnen zet. Maar je investeert in mensen.

Zaterdag 14 december

De preek voor zondag. 'Een makkie', zeg ik deze keer. Want de kinderen nemen het morgen van mij over. Welkenlang hebben ze geoefend. In de kindernevendienst met Roos Nap, thuis met hun ouders: een heel kerstspel voeren ze op. 'Het Licht in de Nacht'. En dat in het Nederlands. Dat valt niet mee als je op een franse school zit en franse vriendjes hebt. Ik bel nog even

op stap. Soupe de Nuit. Een kop warme soep en een homp stokbrood voor de daklozen in Parijs. Op vaste punten in de stad, meest metrostations: de warmste plekjes in de stad.

Zo'n 10.000 zwervers schat het Leger, dat vanaf half december tot en met half maart met twee bestelbussen de ronde doet. Elke avond, per keer honderden maaltijden. Vier avonden nemen wij als gemeente voor onze rekening: een druppel op de gloeiende plaat. Maar 't is het minste dat je doen kunt. Vanavond is de hele familie Franse present. Ik zal hen morgen in de kerk vragen naar hun ervaringen. Als ze er zijn, want het kan wel eens laat worden onder de clochards.

Frans dagboek ^(II)

door ds Frits de Lange

Een weeklang kerk-zijn op z'n Hollands in Parijs

Zondag 15 december

Kinderkerstfeest. Decors, verkleedpartijen, opgewonden kinderstemmen. Terwijl voor het laatst de fotoflitser die het engelenlicht moet laten schitteren wordt geprobeerd, stroomt het kerkje bij de Place d'Italie vol. Elke zondag kwart voor elf. Zo'n zeventig kerk-gangers gemiddeld. Vast klanten, nieuwsgierige toeristen, schippers, au pairs – ook vanmorgen zitten ze er. We maken er een echte kerkdienst van. En er wordt niet alleen over het Licht gesproken en gezongen. Het straalt ook in de ogen van de kinderen.

Koffiedrinken na. Zoals altijd. Bijna net zo onmisbaar als de preek. Wat wil je, gemiddeld zo'n vijftig kilometer rijden, mensen zien die je door de week alleen maar kunt bellen, nieuwe gezichten verwelkomen, eens iemand uitnemen – hier wordt geen koffiegedronken, hier is men gemeente.

Voor mij het intensiefste uur van de week. Lopende kerkeradzaken, afspraken maken, een gesprekje met deze en gene. Met kosten Bouwman is ons gezin de hekkedruiter. Op het nippertje nog wat kleur- en knipplaten voor de kinderen gekocht bij de vandaag weer ingerichte boekentafel. Om twee uur thuis.

Maandag 16 december

's Morgens thuis. Correspondentie, telefoon. Dat neemt veel tijd en dat moet ook. Je zegt hier minder snel: 'Wacht, ik kom wel even langs'.

Een luisterend oor, een welgekozen woord – pastoraat per PTT.

's Middags de Alliance Française. Gelukkig de laatste week van deze cursus Frans. Het kost je hele middagen en dat is wel een beetje te veel aan het worden. Maar volgende week mijn eerste doopdienst met een flinke brok Frans er in. Een Nederlandse moeder, een Franse vader. Vroeger au pair geweest en 'blijven hangen', zoals zovelen. Benieuwd hoe het zal gaan met mijn taalkunsten. (Na de doopdienst, de 29e, complimenteerde een familielid van de vader van de dopeling mij met m'n preek die hem had aan gesproken vanwege haar 'simplicité'. Dat kun je op twee manieren opvatten, dacht ik later. Ik blijf doorgaan).

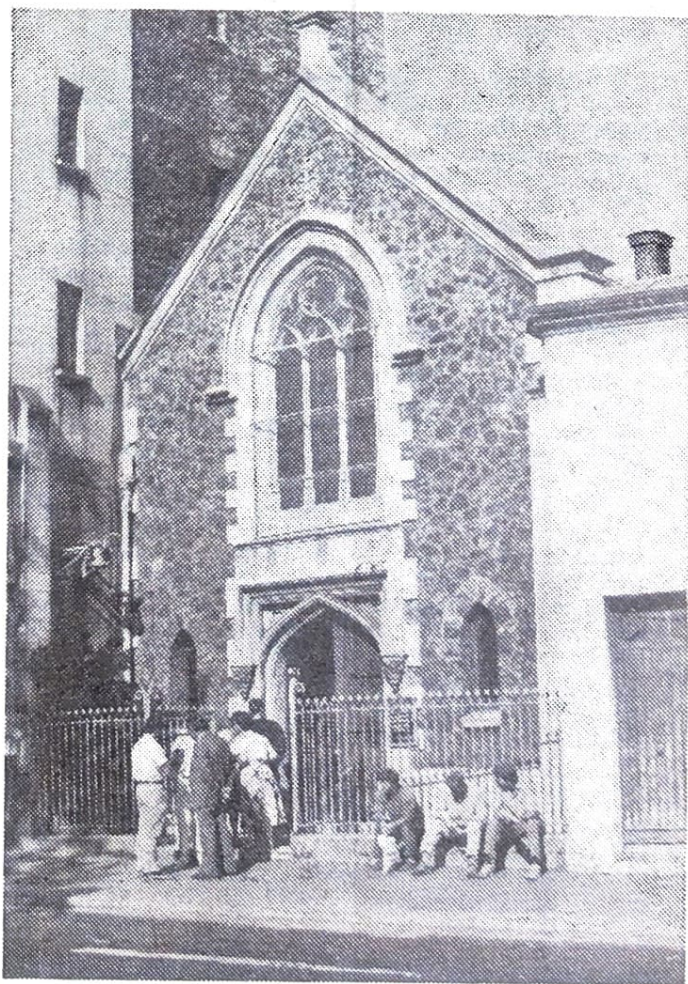
's Avonds mijn eerste kringavond. Slecht verdeeld, deze keer, omdat ik er

drie moet leiden de komende week. Maar tijdschema's maken is niet mijn sterkste kant. Drie kringen, verdeeld naar regio. Wat wil je ook, met een gemeente van zo'n 150 km doorsnee? Elke maand één gespreksavond, groepen van zo'n 10-15 mensen, hetzelfde thema als uitgangspunt. Dat geeft je tenminste het gevoel dat je door de week ook gemeente bent: bijeen rondom dezelfde geloofsstof.

Dit seizoen is dat Spijkerboers 't Is niet te hoog, 't is niet te diep'. Door een degelijke dominee geschreven, maar fris van taal.

Vanavond kring West. Weer in Triel-sur-Seine, toevallig. Er wordt in Frankrijk langer doorgewerkt, opnieuw is het spitsuur en iedereen moet toch nog weer een flink stuk rijden: pas tegen negenen kunnen we beginnen. Het hoofdstuk over Jezus en het Nieuwe Testament. In adventstijd. Wie zeggen wij dat Hij is? Onze Jezusbeelden. Van Jesus Christ Superstar tot de weerzinwekkend gekruisigde Christus van Rocha.

De mens met het Onbekende Gezicht. Een gemis, of een geheim? Het wordt over twaalfen.

Frans dagboek (III)

door ds Frits de Lange

Een week lang kerk-zijn op z'n Hollands in Parijs

Dinsdag 17 december

's Morgens de preek voor zondag. Wat vroeg zo voor in de week, vind ik, maar aan het eind komt het er deze keer niet meer van. Laatste zondag van Advent. Het is schoolvakantie, dus hoef ik me niet aan Kind en Zondag te houden, deze zondag. Ik kies Johannes de Doper en zijn prediking. Dan kan ik volgende week in de doopdienst de doop van Jezus in de Jordaan nemen. De doodsjordaan, waar dan ook de kleine Aïrelle Marie in zal worden ondergedompeld. Om er met haar Heer, zoals Mattheüs het met opzet zegt, 'terstond weer uit op te stijgen' (Matth. 3, 16). Als een komeet. Onaantastbaar.

De Doper. Een gekke vent eigenlijk, waar je geen vat op krijgt. Net als die sprinkhanen die hij at. Hij schokeert met zijn boodschap:

'God bestaât niet, maar Hij komt'.

' Middags weer mijn cursus. Van één tot vier, een hele ruk. Maar we hebben een lieve juf. 's Avonds kring Noord. Voor mij het verst van huis; meestal beurtelings bij één van de drie gezinnen die vlak boven Compiègne wonen. (Halverwege Nederland, denk ik altijd als ik terug ben. Honderd kilometer heen, honderd kilometer terug). Maar vanavond komen we bij elkaar bij de fam. Czerner; pas een baby, dus liever thuis. Na zevenen de deur uit, tijdens het staartje van de avondspits. Vast op de Périphérique, de ringweg om Parijs. Misgereden in Saint Denis en alsof het niet op kan vanavond, later nog twee keer. Pas om negen uur ben ik over, maar niemand die zich daar erg druk over maakt. Opnieuw Spijkerboer. Maar andere mensen, een ander gesprek. Kring West, dat zijn meer de Nieuwe Emigranten, zoals ik het maar noem. Een jaar of tien in Frankrijk, maar voor zich zelf en hun kinderen de optie Nederland volop openhoudend. Pak je de telefoon op, dan hoor je 'Goedenmiddag, met...'. Kring Noord: ook emigranten, maar sommigen al tweede of derde generatie. Definitief, geworteld in de Franse samenleving. Toch kunnen ze niet aarden in de Franse kerken. 'Individualistisch, gesloten, koud', hoor je van hen die een integratiepoging hebben gedaan. Maar ze zijn er niet minder Frans om. "allo oui?", hoor je als je belt.

Een pittig gesprek. Zij vinden Spijkerboer maar zo-zo. Te tam, geschreven

voor insiders en niet, zoals de ondertitel zegt, 'voor hen die meer van het geloof willen weten'.

Ik geen hen geen ongelijk.

Half twaalf naar huis. Gelukkig geen opstoppen (dat kan tot midden in de nacht). Maar veel stoplichten op de N 1 en de Périphérique afgesloten omdat er wordt schoongemaakt. Zelden zoveel pech op de weg op één avond. Om één uur thuis. Doodmoe.

Woensdag 18 december

Onze vrije dag. Maar die nemen we morgen maar. Want de Niet van de Nederlandse Reclassering kon alleen vandaag. Om 10 uur is hij er. Samen met pater Burm. 73 jaar, deze priester, vroeger op de Mission Catholique Hollandaise in Parijs, nu al zijn tijd stekend in Nederlandse gedetineerden in Frankrijk. Kind aan huis bij de Parijse gevangenen, de deur plat lopend bij advocaten. 'Zo'n vijftig landgenoten zitten op dit moment gevangen in Frankrijk', vertelt de Niet, belast met de Reclassering van Nederlanders in buitenlandse gevangenen. 'Meestal

drugsmokkel. Hoge straffen en astronomische dwangsommen. Slechte leefomstandigheden. We kunnen er weinig aan doen. Jullie als kerkmensen ter plekke kunnen misschien iets voor deze mensen betekenen'. Dat moet je niet overschatten, weet ik sinds kort uit eigen ervaring te antwoorden. Ik heb nu een jaar lang regelmatig contact met één van de vijftig, een vrouw die gevangen zit in Fleury-Mérogis. Drie vrou-

wen in één cel, slecht en weinig eten, geen verwarming, laat staan een televisie of recreatiezaal. Een strenge, minimale bezoekregeling, die me voor hooguit een half uur in een naargeestig bedompt hokje, constant en scherp bewaakt met haar alleen laat. Een hele middag wachten, paspoort inleveren, metaaldetectoren passeren – allemaal voor een moment ontmoeting die die naam nauwelijks waard is. Zij is onlangs veroordeeld: drugsmokkel, vijf jaar. En dat op verdenking, zonder bewijs. In Nederland lees ik dat een man voor moord op zijn ex-vrouw 3½ jaar heeft gekregen.

Onvoorwaardelijk, staat er dan quasi-dreigend bij. Vijf jaar. Genoeg om iemand kapot te maken voor een heel leven. Of: te genezen? Dat laatste denken de Fransen, in wier midden wij wonen. Wat kunnen we doen? Niet veel. Schrijven, af en toe een bezoek, contact houden met de familie. Een paar gemeenteleden hebben net 50 kerstgroeten voor deze mensen op de post gedaan. 'Om je het allerbeste te wensen. En mocht je verder willen kennismaken, laat het dan horen. Je kunt altijd schrijven naar...'. Ze hebben al een paar reacties gekregen. Met de beste wensen.

's Avonds: 85, Rue de Grenelle, hartje Parijs. Met de metro maar, want zo je al in het hart van de stad weet door te dringen met je auto, dan nog kun je hem moeilijk kwijt. De residentie van Hare Majesteits ambassadeur. Een afscheidsreceptie voor de consul, die naar Barcelona vertrekt. Een hartelijke, innemende man – jammer dat ik hem niet nader heb leren kennen. Van huis uit niet gewend, zo'n deftig gezelschap. Onder kristallen kroonluchters met een whisky achteloos bungelend in je hand – ik voel me er altijd wat ongemakkelijk bij. Maar je ontmoet een hoop mensen, die je nooit bij je in de kerk ziet, maar waarmee het goed praten is. 65.00. Nederlanders in de regio Parijs, 20.000 in heel Frankrijk, becijfert mij de ambassade. Dat is heel wat en daarvan is onze gemeente maar een handjevol. Maar ik vat het woord 'missionaire presentie' breed op: ik ben er voor jan en alleman. Vandaar die cocktail, losjes in de hand. Tot half negen, dan houd ik het voor gezien.

Terug in de metro, in m'n nette pak en met de toast nog tussen mijn kiezen, schreeuwt me het vuil, het lawaai, de armoede van de stad in het gezicht. Een zwerver, met in een plastic tas van Lafayette zijn hele boeltje, gaat op het smalle klapstoeltje naast me zitten. Ik ruik bedorven sinaasappelen, vuilnis. Parijs: mooi, maar verschrikkelijk.

Frans dagboek (slot)

door ds Frits de Lange

Een week lang kerk-zijn op z'n Hollands in Parijs

Vrijdag 20 december

s' Morgens. Even naar Job. toch nog een half uur rijden. Job is net terug van een bliksembezoek aan het ziekenhuis: er is iets grondig mis met zijn knie en er moest geopereerd worden. Dat is niet niks als je veertien bent en van rugby houdt. Met zijn been op een stoel en kalmpjes aan. Met Asterix is het beter uit te houden.

Vanavond de derde kringavond deze week. Bij ons thuis gelukkig. Om acht uur staan de eersten op de stoep. Er wordt wat boerenkool en een fles Brouilly 1983 in de keuken geschoven. 'Voor de feestdagen'. Boeren, al tientallen jaren in Frankrijk. 1927 kwamen de eersten, met hun ouders geëmigreerd. Nog op de boerderij van de 'Boerin in Frankrijk' gewoond. Wel wat overdreven vinden ze, die Wil den Hollander in haar boek, maar toch: zo ging het er aan toe, toendertijd. De Konings, Quaak en Van Nessen - aartsvaderlijke families uit Ur der Nederlanden weggetrokken. Veel woestijn, maar ook gezegend. En dan de kerk. Want God trok mee. De Yonne, de Touraine, de gemeentes van Sens en Châtillon-Coligny. Nu opgegaan in de Franse kerken, toen Hollandse kolonies. Dopen op de hooizolder, met paard en wagen naar de kerk.

De kringavond heeft toch nog flinke belangstelling, ondanks de sneeuw en de metro-staking die vandaag Parijs heeft langelegd. Weer Spijkerboer. Met vier foto's van een catechisatiemethode via gedachtenassociaties ons eigen beeld van Jezus opgespoord. Wel even wennen, zo'n nieuwerwetse aanpak, dat merkje. Maar het werkt: Jezus als de Dienende, de Revolutionair, de Blijmaker, de Verstotene - ze komen er allemaal uit en worden tegen elkaar afgewogen. En wie zeggen wij dat Hij is? Een goed gesprek, met op zijn tijd de nodige humor. Met na half elf een glas op tafel, als het nieuws uit Nederland en het wel en wee van de gemeente onderwerp van gesprek gaat worden. Het is over twaalfen als de laatste vertrekt. Maar de kopjes zijn door de dames afgewassen.

Zaterdag 21 december

We hadden om twee uur 's middags afgesproken, de belijdeniscatechisanten en ik. Voor het Nationaal Archief in Parijs, waar we die middag de Hugenotententoonstelling gaan bekijken. Iets

te laat ben ik er, maar de Marais, waarin het museum ligt, is ook zo'n boeiende wijk. De groep krijgt reductie omdat we van de kerk komen. 'Très gentille', vinden wij dat van de kassajuffrouw in staatsdienst. 1685, herroeping van het Edict van Nantes, driehonderd jaar geleden nu. De beslissende gebeurtenis voor het Franse protestantisme. Daarna een geschiedenis van vervolging en verzet, of gedwongen emigratie, die de Hugenoten tot vandaag toe heeft getekend. Terwijl we het museum binnengaan en ons sobere Calvinse psalmen tegemoet klinken, praten we erover wat dat betekent: dat Nederlandse calvinisten tot en met Abraham Kuypers toe eeuwenlang in hun protestantse natie op fluwelen kussens hebben gezeten, terwijl hun Franse geloofsgenoten als vloerkleedjes voor de katholieken hebben gediend. Dat tekent een kerk, haar traditie, haar spiritualiteit. Terwijl je in Nederland het beeld kunt oproepen van volle kerken, duizendkoppige menigtes die met triomfale orgelklanken jubelzangengalmen, ziet de Franse protestant een kleine, verstrooide groep voor zich, beducht voor verraad en uitstoting, afhankelijk van de persoonlijke moed van enkelingen. 'Samen ben je sterk' tegenover 'Het komt op jou aan'.

Langzaam lopen we langs de vitrines met het originele Edict van Nantes en zijn herroeping, het Edict van Fontainebleau; langs de hugenotenkruizen, de bij de vleet uitgevaardigde dwangwetten van Lodewijk XIV, die ons aan de jaren dertig deden denken, langs de verzetspamfletten, de gravures van Jan Luyken met daarop de meest wrede martelpraktijken afgebeeld, de miniatuurgaleien, die laten zien hoe onbekeerlijke protestanten de les werd geleerd, de opvouwbare preekstoel, het uitneembare avondmaalsstel, de minibijbeltjes, allemaal met het oog op kerkdiensten in het open veld die zo weer opgebroken konden worden. Veel, te veel voor één middag. En in de brasserie op de hoek van de Rue Vieille-du-Temple, waar we nog even napraten, geeft de koffie wat de tentoonstelling miste: een beetje warmte van binnenuit. Wat heeft de protestant beziel om dit alles te verduren? Het bleek toch een staatstentoonstelling, ondanks de reductie van de kassajuffrouw, een tentoonstelling zonder kloppend hart, constateerden we.

Maar iets van onze Franse geloofsgenoten zijn we toch gaan begrijpen die middag. En ook een beetje van de Nederlanders die, met een andere geschiedenis achter zich, zich niet direct thuisvoelen in de Franse kerken.

Wie weet kunnen wij in de toekomst wat bruggen bouwen naar elkaar toe, denk ik, als we afscheid nemen. Een beetje overmoedig misschien, ik geef het toe.

Een domineesdagboek van een week. Dat is niet zo lang en elke week is anders. De oecumene met Nederlandse en Franse kerken, het pastoraat onder gemeenteleden, de schippers die in Parijs aan de Seine-kade afmeren, de au pairs met hun gespreksgroep in de Mission Catholique Hollandaise, de toeristen die de kerkdiensten bezoeken - zij kwamen in dit dagboek niet voor. Maar hopelijk is iets van de sfeer en het karakter van het Nederlandse kerk-zijn in Parijs duidelijk geworden. Voor meer informatie kunt u altijd terecht bij:

ds Frits de Lange
24 rue Berlioz
92339 Sceaux,
tel. (09.33.1.) 47.02.36.21 en u bent van harte welkom in de kerkdiensten, elke zondag om 10.45 uur:
172 Boulevard Vincent Auriol
(metro: Place d'Italie).